

ПРОГРАМА
тестового екзамену
із загальної педагогіки, загальної та вікової психології,
методики навчання
українській мові та українській літературі
для напрямку підготовки 6.020303 "Філологія (українська мова і література)"
(заочна форма навчання)

Метою атестації студента є визначення фактичної відповідності його підготовки вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Програма тестового екзамену із загальної педагогіки, загальної та вікової психології, методики навчання української мови та української літератури (далі – Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено на основі ОПП бакалавра напрямку підготовки 6.020303 "Філологія (мова і література українська)" відповідно до затвердженого навчального плану.

Екзамен проводиться за фаховими дисциплінами навчального плану вказаного напрямку підготовки. Випускники ОКР "Бакалавр" складають екзамен у вигляді тестів з дисциплін педагогічного циклу, що включає навчальні дисципліни: загальна педагогіка, загальна та вікова психологія, методика навчання української мови та української літератури.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів на завершальному етапі навчання.

2. Методика проведення тестового екзамену із загальної педагогіки,
загальної та вікової психології, методики навчання української мови та
української літератури

Екзамен із загальної педагогіки, загальної та вікової психології, методики навчання української мови та української літератури проводиться у тестовій формі. Загальна кількість запитань в одному варіанті становить 40, по 10 тестів з однієї дисципліни.

Відповіді на питання білета студент готує письмово на робочому місці. Час виконання завдання – чотири академічні години.

Результати складання визначаються оцінками за системою ECTS та національною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і оголошуються в день проведення іспиту після оформлення протоколу засідання комісії.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
0-59	F	незадовільно з можливістю поновлення для повторного складання	

3. Орієнтовні питання до екзамену

Педагогіка

Педагогіка є фундаментальною дисципліною психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: розуміння та усвідомлення сучасної парадигми виховання й освіти в Україні; опанування теоретико-методологічною та методичною основою національної системи освіти; формування особистості громадянина, світогляду, життєвих настанов і орієнтирів; ознайомлення з нормативно-правовою базою у сфері освіти; володіння технологіями формування особистості майбутнього педагога та готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності.

Опрацювання цього навчального курсу закладає надійне підґрунтя самостійного педагогічного мислення студентів, формує уміння осмислювати педагогічну діяльність, вчить приймати виважені, оптимальні, ефективні і доцільні з наукової точки зору рішення у розв'язанні педагогічних завдань.

Опанування курсу Педагогіка забезпечує теоретичну і практичну підготовку студентів до виконання функціональних обов'язків вчителя, вихователя, викладача в закладах освіти України; створює умови, наближені до практичної професійної діяльності; забезпечує творчий розвиток особистості студента.

Предмет і завдання педагогіки.

Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Стадії розвитку педагогіки. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Структура педагогічної науки.

Основні поняття теми: педагогіка, виховання, навчання, освіта, розвиток, народна педагогіка, етнопедагогіка, предмет педагогіки, національне виховання.

Суть процесу навчання. Функції дидактики.

Сутність і завдання дидактики. Предмет і категорії дидактики. Функції дидактики. Дидактичні системи. Процес навчання: сутність, складники, компоненти, методологічні засади, функції. Типи і види навчання. Навчально-пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності. Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Основні поняття теми: дидактика, категорії, дидактичні системи, навчання, навчальний процес, викладання, учіння, наукова теорія пізнання, рушійні сили навчального процесу, знання, уміння, навички, логіка навчального процесу, структура процесу учіння, сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення, мотив навчання, оптимізація, інтенсифікація.

Закономірності навчання. Дидактичні принципи і правила

Закономірності навчання: сутність, структура. Поняття принципу і правила навчання. Структура принципів навчання. Характеристика основних принципів навчання.

Основні поняття теми: закономірність навчання, об'єктивні закономірності, суб'єктивні закономірності, загальні закономірності, конкретні закономірності, принцип навчання (дидактичний принцип), правило.

Методи і засоби навчання

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання. Вибір методів навчання. Засоби навчання.

Основні поняття теми: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання.

Форми організації навчання

Види і типи педагогічних систем. Форми організації навчання, їх становлення. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання.

Основні поняття теми: форма організації навчання, система навчання, урок, етапи уроку, види навчальної роботи, позаурочна діяльність.

Зміст освіти

Система освіти в Україні, її структура. Принципи освіти в Україні.

Сутність і завдання змісту освіти. Теорії організації змісту освіти. Способи викладу матеріалу. Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти. Нормативні документи змісту освіти: стандарти, навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник. Характеристика, особливості побудови і складання.

Основні поняття теми: система освіти, принципи освіти, теорія формальної освіти, теорія матеріальної освіти, дидактичний утилітаризм, проблемно-комплексна теорія, структуралізм, загальна освіта, політехнічна освіта, професійна освіта, зміст освіти, Державний стандарт, навчальний план, державний компонент, шкільний компонент, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, навчальний предмет.

Діагностика та контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів

Місце і роль діагностики, аналізу й оцінки знань, умінь та навичок учнів у системі навчального процесу. Суть і основні види контролю успішності учнів. Методи контролю ЗУН учнів. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів. Правила і техніка контролю успішності.

Основні поняття теми: діагностика, оцінка, відмітка, функції аналізу й оцінки; попередній контроль, побіжний контроль, повторний контроль, тематичний контроль, періодичний контроль, підсумковий контроль, комплексний контроль, методи контролю, бальна система, компетенція, рівень компетенції, критерії оцінювання, норми оцінок, оцінювальне судження, рейтингова система.

Сутність процесу виховання.

Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Основні поняття теми: виховання, процес виховання, об'єктивні чинники, суб'єктивні чинники, свідомість, почуття, навичка, звичка, управління процесом виховання, самовиховання, самопереконавання, самонавіювання, самопідбадьорювання, самозаохочення, самопримус, самоаналіз, перевиховання, виправлення, важковиховувані діти, педагогічно занедбані діти, підлітки-правопорушники, неповнолітні злочинці, вихованість.

Закономірності та принципи виховання

Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти.

Основні поняття теми: закономірності виховання, принципи виховання, цілеспрямованість виховання, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід у вихованні, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальний підхід, принцип системності, послідовності й наступності, єдність педагогічних вимог школи, сім'ї й громадськості, народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізація, демократизація, етнізація.

Напрями виховання

Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Патріотичне виховання. Інтернаціональне виховання.

Статеве виховання. Екологічне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання: значення праці в житті людини. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Основні поняття теми: розумове виховання, мислення, діалектичне мислення, логічне мислення, абстрактне мислення, узагальнююче мислення, категоріальне мислення, теоретичне мислення, індуктивне мислення, дедуктивне мислення, алгоритмічне мислення, технічне мислення, репродуктивне мислення, продуктивне мислення, системне мислення, науковий світогляд, погляди, переконання, моральне виховання, мораль, моральність, моральна свідомість, моральні переконання, моральні почуття, моральні звички, моральна спрямованість, етика, абсолютно вічні цінності, національні цінності, громадянські цінності, сімейні цінності, національна свідомість, етнічне самоусвідомлення, національно-політичне самоусвідомлення, громадсько-державне самоусвідомлення, менталітет, патріотичне виховання, інтернаціональне виховання, статеве виховання, екологічне трудове виховання, навчальна праця, трудове навчання, суспільно корисна праця, економічне виховання, економічне мислення, потреба, духовність, професійна орієнтація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація, естетичне виховання, естетична свідомість, естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал, естетика поведінки, фізичне виховання.

Методи виховання

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови використання методів виховання.

Основні поняття теми: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, методи формування свідомості і переконань, методи організації діяльності і формування поведінки, методи стимулювання поведінки і діяльності.

Література:

1. Бондар В.І. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
2. Закон України «Про освіту» // . – К.: Генеза, 1996.
3. Закон України «Про загальну середню освіту» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
4. Закон України «Про позашкільні навчально-виховні заклади» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
5. Закон України «Про вищу освіту» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
6. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К. : Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
7. Ильин Е.Н. Искусство общения. – М.: Педагогика, 1982. – 112 с.
8. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987.
9. Король В.М., Савченко О.П., Гнезділова К.М., Касярум Н.В. Семінарські заняття з педагогіки: дидактичні матеріали. – Видавництво ЧНУ. – Черкаси, 2007. – 200 с.

10. *Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л.* Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2004. – 445 с.
11. *Мойсеюк Н.Є.* Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – К., 2007. – 656 с.
12. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
13. Педагогічна майстерність : Хрестоматія : Навч. посіб. / Упоряд. : І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с.
14. *Пискунов А.И.* Хрестоматія по истории зарубежной педагогики: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Сост.и авт.вводных статей А.И. Пискунов. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1981. – 528 с.
15. *Подласый И.П.* Педагогіка. 100 вопросов – 100 ответов : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 368 с.
16. *Фіцула М.М.* Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.
17. *Щербань П.М.* Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посіб. – К.: Вища шк., 2002. – 215 с.
18. *Ягунов В.В.* Педагогіка: Навч. посібник. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.

Методика навчання українській літературі

Методика навчання українській літературі в школі як наука і навчальна дисципліна. Її складові частини. Особливості вивчення літератури як виду мистецтва. Об'єкт і предмет методики. Загальнонаукові та специфічні методи дослідження методики викладання української літератури. Проблеми літературної освіти у школі. Методологічні засади викладання української літератури.

Законодавча база, яка регулює процес викладання української літератури в школі. Статус предмета "Українська література" в середніх навчальних закладах України різних типів. Причини їх впровадження. Історія становлення предмета у школі. Специфіка викладання української літератури в різних типах середніх загальноосвітніх закладів України. Мета і завдання шкільного курсу літератури у контексті Національної доктрини розвитку освіти в Україні XXI ст.

Сукупність наук, які виконують роль підвалин дисципліни "Методика викладання української літератури в школі". Зв'язок методики з суміжними науками. Роль практики навчання української літератури у розвитку методичної науки та інноваційного оновлення літературної освіти.

Українська література в школі як засіб глобалізації та лібералізації освіти і перебудови її на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки, шлях до формування нерепресивної свідомості і нонконформізму.

Основні поняття теми: література як вид мистецтва, літературознавство, об'єкт наукового дослідження, предмет наукового дослідження, методи наукового дослідження, теорія методики, історія методики, педагогічна практика, методологія, статус предмета, націоналізація освіти, суміжні науки, законодавчі і нормативні документи.

Етапи літературної освіти учнів. Літературний розвиток читача-учня основної та старшої школи. Специфіка уроків літератури. Концепція вивчення курсу української літератури в школі. Структура змісту та принципи побудови навчально-методичного комплексу.

Взаємозв'язане вивчення курсів української та світової літератури. Процес паралельного формування знань з літератури, читацьких умінь та якостей учнів, розвитку читацької компетентності.

Літературне читання на уроках в основній школі. Зміст, мета і завдання курсу. Організація матеріалу: комплексний характер, жанрово-тематичний та історико-хронологічний принципи.

Короткий систематичний курс літератури в старшій школі як новий етап літературної освіти. Зміст і організація матеріалу. Елементарна історико-літературна основа курсу. Хронологічний принцип розташування матеріалу. Текстуальне вивчення програмових творів. Взаємозв'язок монографічних та оглядових тем.

Специфіка процесу формування читацької компетентності на кожному етапі літературної освіти. Критерії до визначення рівня сформованості читацьких умінь та навичок.

Основні напрями діяльності учителя-словесника та їхня характеристика: дослідницька, конструкторська, організаторська, комунікативна.

Основні поняття теми: прилучення до читання, системне читання, творчо-критичне читання, проблемно-тематичний принцип, жанровий принцип, історико-літературний принцип, жанрово-родовий принцип, мультикультурний принцип.

Планування та організація праці вчителя-словесника. Типи і структура уроків зарубіжної літератури. Види планів у роботі учителя словесника: календарні, тематичні, календарно-тематичні, поурочні. Їх структура. Мета планування роботи з української літератури. Основні принципи навчання предмета та їх відображення у планах роботи.

Специфіка уроків української літератури та її вплив на переосмислення всіх складових уроку. Стала і неусталена структура уроку. Загальнопедагогічні та специфічні вимоги до структури уроку літератури. Реалізація міжпредметних, міжлітературних та міжмистецьких зв'язків.

Плани і плани-конспекти уроків. Наукові вимоги до їх структури. Проблема традиційних та нестандартних уроків. Типологія уроків літератури.

Основні поняття теми: види планів, календарні, тематичні, календарно-тематичні, поурочні плани, план-конспект уроку, етапи підготовки до уроку.

Методи, прийоми і види робіт з літератури. Форми організації навчальної діяльності учнів з літератури. Наукові класифікації методів навчання. Специфіка методів навчання української літератури. Види методів. Реалізація методів через адекватні прийоми роботи. Види робіт учнів.

Комбінування різних методів, їх взаємозв'язок у практичній діяльності вчителя. Метод творчого читання на всіх етапах літературної освіти як основний специфічний метод вивчення художньої літератури, прийоми реалізації, види робіт. Метод евристичної бесіди, прийоми реалізації, види робіт. Дослідницький метод та специфіка його впровадження у класах з різними рівнями сформованості читацької компетентності, прийоми реалізації, види робіт. Мета і завдання використання репродуктивного методу з різними прийомами та видами робіт.

Принципи вибору методів навчання. Залежність вибору методів і прийомів роботи від конкретної навчально-виховної мети і змісту уроку. Ефективність звернення до прийому зіставлення: фактів рідної та світової літератур, реалій суспільного і культурного життя тощо.

Триєдина мета уроків літератури: літературний розвиток, збагачення мовного запасу учнів, формування компетентностей, виховання всебічно розвиненої творчої особистості.

Форми організації навчальної діяльності учнів. Пасивні, активні та інтерактивні форми організації роботи. Традиційні та сучасні форми роботи.

Оптимізація літературної освіти. Засоби навчання. Сучасні технічні та комп'ютерні засоби навчання. Наочність на уроках літератури. Види і типи наочності.

Основні поняття теми: методи роботи, прийоми роботи, види робіт, форми організації навчальної діяльності, засоби навчання, активізація читацької діяльності, проблемність у навчанні.

Етапи вивчення художніх творів української літератури в основній і старшій школі. Історія літератури і проблема навчання літератури в середніх загальноосвітніх навчальних закладах України. Роль історико-літературного контексту у читацькій рецепції. Специфіка використання та принципи добору відомостей з історії української літератури у літературному розвитку учня-читача.

Навчально-виховна роль використання відомостей про життєвий і творчий шлях письменника на уроках літератури в основній і старшій школі. Вимоги програм до знань про авторів виучуваних художніх творів.

Умовність розподілу матеріалу за основними етапами роботи над художнім твором. Урахування етапу літературної освіти, жанрового різновиду твору.

Основні етапи вивчення художнього твору на уроках літератури. Етап підготовки до сприйняття художнього твору та його роль у формуванні читацьких потреб і інтересів. Основні види вступних занять в основній і старшій школі. Ускладнення видів і змісту роботи в старшій школі. Основні прийоми роботи.

Специфіка організації етапу читання твору. Вимоги до читання учителя і учнів. Ефективні методи, прийоми і види робіт. Значення повторного читання, його функції на етапі пояснювального читання. Робота над словом у процесі читання.

Роль і зміст етапу підготовки до аналізу. Роль бесід відтворювального характеру, переказів, складання різних видів планів (простого і складного; цитатного; плану оповіді, опису, діалогу, авторської характеристики героя; ідейно-тематичного; сюжетно-композиційного тощо). Вимоги до усних відповідей. Цитування як форма роботи над текстом.

Шкільний аналіз художнього твору. Принципи та шляхи аналізу. Етап підсумків аналізу. Види творчих робіт учнів з літератури. Поняття аналізу та інтерпретації художнього твору.

Основні поняття теми: підготовка до сприйняття художнього твору, читання твору, словникова роботи, види планів, підготовка до аналізу, аналіз твору, підсумки аналізу, творчі роботи, інтерпретація.

Питання теорії літератури у шкільному вивченні. Роль теоретико-літературних знань учнів у формуванні навичок аналізу художнього твору. Визначення основного кола понять, передбачених для вивчення в основній школі. Етапи формування поняття. Цілеспрямованість словникової роботи: актуалізація у різних видах мовної діяльності учнів термінів і спеціальної лексики, необхідної для витлумачення певних літературних явищ.

Основні поняття теми: літературні явища, теоретико-літературні поняття, теоретико-літературні знання, етапи формування поняття, актуалізація термінів, актуалізація спеціальної лексики.

Вивчення художніх творів української літератури у їхній родовій специфіці. Особливості художніх творів різних родів, видів, жанрів.

Особливості вивчення епічних творів в основній і старшій школі. Робота над текстом прозового твору. Специфіка етапів вивчення прозового твору в основній і старшій школі.

Особливості вивчення ліричних творів в основній і старшій школі. Жанрова своєрідність лірики. Емоційний характер сприйняття лірики. Загальні та специфічні етапи вивчення ліричного твору в основній і старшій школі. Методичні шляхи залучення учнів до процесу співпереживання. Особливості роботи над мовними зображувальними засобами ліричного твору.

Особливості вивчення драматичних творів. Жанрова своєрідність драми. Знайомство учнів із особливостями драми. Загальні та специфічні етапи вивчення драматичного твору в основній і старшій школі. Особлива роль наочності. Інсценування і написання сценарію за драматичним твором як ефективні прийоми роботи. Розвиток творчого мислення учнів у процесі вивчення драматичних художніх творів. Творчі постановки. Опрацювання драматичних творів в урочній та позаурочній роботі.

Основні поняття теми: епічні, ліричні, драматичні твори, ознаки родів літератури, жанрові різновиди, особливості творів різних родів, загальні та специфічні етапи вивчення художнього твору, емоційно-образна своєрідність, інсценування, написання сценарію, творчі постановки.

Вивчення біографії письменника в курсі літературної освіти. Навчально-виховна роль вивчення життєвого і творчого шляху письменника на різних етапах літературної освіти учнів. Програмові вимоги до знань учнів про автора виучуваного твору.

Своєрідність вивчення біографічних відомостей про письменника в основній школі (біографічна довідка). Зміст, форми і методи вивчення біографії письменника в середніх класах, компоненти знань про життєвий і творчий шлях письменника.

Монографічна тема в старших класах - вивчення життєвого і творчого шляху митця. Загальна характеристика найбільш значущих творів і текстуальне вивчення програмових творів. Особистість митця. Виховний аспект вивчення біографії. Принципи відбору біографічного матеріалу. Взаємозв'язок методів засвоєння учнями знань про творців української літератури, ефективні форми роботи. Джерела знань про відомих представників літературного процесу, використання документальних матеріалів.

Основні поняття теми: монографічна тема, життєвий і творчий шлях письменника, біографічна довідка, слово про письменника, розповідь про письменника, джерела біографічного матеріалу.

Розвиток усного і писемного зв'язного мовлення учнів у системі літературної освіти. Збагачення і розвиток мислення і мовлення учнів як методична проблема і обов'язковий елемент кожного уроку літератури.

Значення словникової роботи у вивченні української літератури на всіх етапах опрацювання програмової теми та у розвитку зв'язного усного та писемного мовлення учнів.

Критерії визначення рівня розвитку усного мовлення: змістовність, логічна упорядкованість, виразність, правильність на всіх мовних рівнях, розвиток механізму самоконтролю. Мовлення монологічне і діалогічне.

Творча спрямованість усіх видів робіт щодо мовної діяльності учнів. Види усного мовлення учнів у різних ситуаціях.

Зв'язок між усними та письмовими видами робіт; їх наступність, поступове ускладнення.

Роль письмових робіт у закріпленні знань, формуванні вмінь та навичок зв'язного мовлення. Навчальні і контрольні роботи. Види письмових робіт в основній школі. Вивчення напам'ять. Диктант із творчим завданням як засіб підготовки учнів до роботи над переказом. Види переказів. Вимоги до текстів переказів. Робота над планом, опорними словами і конструкціями. Усний і письмовий переказ тексту.

Основні види письмових робіт для учнів старшої школи. Твір як основний вид письмової роботи в старших класах. Твори навчальні і контрольні, класні і домашні, на літературні і вільні теми. Методика навчання написанню творів, теорія творів, формулювання теми і визначення жанру, план і логіка викладу матеріалу.

Критерії оцінювання різних видів творчих робіт. Аналіз творчих робіт. Рецензія учителя і взаємне рецензування робіт учнями.

Навчання конспектуванню, реферуванню, складанню тез, анотацій, відгуків, рецензій тощо.

Основні поняття теми: збагачення мовлення, розвиток мислення, мовлення монологічне і діалогічне, види усного мовлення, види письмових робіт, творчі роботи, навчальні твори, контрольні твори, рецензування, конспектування, реферування, складання тез, складання анотацій, складання відгуків.

Позакласна роботи з літератури. Навчально-виховні завдання позакласної роботи з літератури. Рекомендації до організації позакласного читання. Взаємозв'язаний характер класного і позакласного читання. Роль роботи у розвитку читацької компетентності учнів. Принципи організації позакласної роботи. Зміст роботи з позакласного читання. Принципи вибору творів для позакласного читання.

Етапи здійснення позакласної роботи з української літератури. Вивчення читацьких потреб і інтересів як перший етап позакласної роботи. Ефективні форми організації позакласного читання. Основні види робіт учнів.

Шкільна і класна бібліотека. Керівництво позакласним читанням. Навчання самостійному читанню.

Основні поняття теми: позакласне читання, позакласна робота, принципи позакласної роботи, принципи вибору творів, форми організації навчальної діяльності, види робіт, самостійне читання.

Рекомендована література

1. Алексюк А.М. *Загальні методи навчання в школі.* – К., 1981.
2. Бабанский Ю. *Оптимизация процесса обучения.* – М.: Педагогика, 1977.
3. Бандура О. *Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення української літератури.* – К., 1984.
4. Бугайко Т.В., Бугайко Ф.Ф. *Майстерність учителя-словесника.* – К., 1963.
5. Бугайко Т.В., Бугайко Ф.Ф. *Методи літературних занять. Курс методики.* – К., 1962.
6. Жабицкая Л. *Восприятие художественной литературы и личность. Литературное развитие в юности.* – Кишинев: Штиница, 1974. – 134 с.
7. Заонегіна М.П., Коржупова А.П. *Шляхи аналізу художнього твору.* – К., 1973.
8. *Исследование художественных интересов школьников / Под ред. Е. Квятковского, Ю. Фохта-Бабушкина.* – М.: Педагогика, 1974. – 160 с.

9. Кудряшов Н. Типология уроков по литературе / Взаимосвязь методов обучения на уроках литературы.- М.: Просвещение, 1981.- С.168-182.
10. Мірошніченко Л. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Вища школа, 2007. – 415 с.
11. Молдавская Н. Литературное развитие школьников в процессе обучения. – М.: Педагогика, 1976. – 224 с.
12. Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник / За ред. доктора пед. наук, проф., члена-кореспондента АПН України Н.Й.Волошиної.- К.: Ленвіт, 2002. – С. 260-275.
13. Неділько В. Методика викладання української літератури в середній школі.- К., 1978.- С.34-63.
14. Никифорова О. Психология восприятия художественной литературы. – М.: Книга, 1972. – 152 с.
15. Нормативно-правове забезпечення освіти. У 4-х ч. - Х.: Видав. гр. "Основи", 2004. - Ч.1. - 144с.
16. Онищук В. Урок в современной школе.- М.: Просвещение, 1980.
17. Падалка Л.І., Цимбалюк В.І. Вивчення драматичних творів. – К., 1984.
18. Пасічник Е.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти.- К.: Ленвіт, 2000.
19. Пасічник Е., Слоньовська О. Варіативність програм і підручників – це крок вперед чи назад? // Українська мова і література в школі.- 2002.- №3.- С.46-50.
20. Перейма Л. Адажіо за лаштунками долі // Українська мова в гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2005. - № 10. – С.145.
21. Попова Л. Підручник, якого ми так довго чекали. // Українська мова і література в школі.- 2002.- №5.- С.80.
22. Рожина Л. Психология восприятия литературного героя школьниками. – М.: Педагогика, 1977. – 176 с.
23. Савчинська Л. Підручник дітям на радість // Дивослово.- 2004.- №4.- С.77-78.
24. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі. – К., 1995.
25. Тимків І. Пізнати себе і лишитися собою // Українська мова і література в гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2005. - № 9. – С.136.
26. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція.- Київ: Міленіум, 2002.- 320 с.
27. Худащ Л. Підвищення ефективності уроку з літератури.- К.: Рад. школа., 1984.
28. Щербина В. Проблемы литературного образования в средней школе. – М.: Просвещение, 1978. – 270 с.
29. Якобсон П. Психология художественного восприятия. – М.: Искусство, 1964. – 86 с.

Методика навчання українській мові

Предмет, завдання, наукові основи і джерела розвитку методики викладання української мови в школі. Методика викладання української мови як наука і як навчальна дисципліна. Основні розділи, зміст і обсяг знань з курсу методики викладання української мови в школі. Методика наукового дослідження. Спостереження за навчально-виховним процесом вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду. Зв'язок методики викладання із суміжними дисциплінами: мовознавством, психологією, педагогікою, логікою. Основні напрямки сучасної методичної науки.

Програми й підручники з української мови. Зміст і побудова діючих програм з української мови. Пояснювальна записка, (основні завдання української мови в школі, принципи

побудови програми, основні розділи, засоби реалізації програми).

Психологічні та дидактичні принципи навчання української мови. Мова і мовлення (усне й писемне, зовнішнє внутрішнє, рецептивне й продуктивне). Слухання й читання як вид мовленнєвої діяльності. Говоріння, писання. Мовленнєві уміння і навички. Загальнодидактичні принципи навчання мови (принцип активності, свідомості, міцності знань; принципи науковості, системності й послідовності, принцип наступності; зв'язок теорії з практикою, навчання - з життям, навчання - вихованням).

Методи й прийоми навчання української мови. Поняття про методи і прийоми. Класифікація методів: за джерелами знань, рівнем пізнавальної діяльності учнів, способом взаємодії учителя й учнів на уроці. Основні методи навчання: усний виклад учителя, бесіда, спостереження над мовними явищами, робота з підручником, метод вправ, програмоване навчання.

Приєм як елемент методу. Прийоми мислительної діяльності (аналіз, порівняння, узагальнення, зіставлення). Специфічні прийоми навчання мови /мовний розбір, моделювання структури речення, лінгвістичний і стилістичний експерименти, алгоритмізація).

Типи уроків з української мови, їх структура та методика проведення. Основні завдання сучасного уроку з української мови (формування особистості, загальний розвиток через засвоєння спеціальних знань, розвиток пізнавальної і творчої здібності учнів). Мета уроку: навчальна, виховна, розвиваюча. Типи уроків: вивчення нового матеріалу, закріплення знань, умінь і навичок; перевірка й облік набутих знань; аналіз контрольних робіт; узагальнення й систематизація вивченого; повторення теми, розділу; уроки зв'язного мовлення, нестандартні уроки.

Методика вивчення словосполучення: спостереження над будовою словосполучення і засобами зв'язку залежного слова з головним; характеристика засобів синтаксичного зв'язку; порядок слів у словосполученні; розмежування понять словосполучення і речення. Система тренувальних вправ. Методика вивчення речення. Практичне ознайомлення учнів з реченням /1-4 кл./; поглиблення знань про речення /5 кл./; вивчення систематичного курсу синтаксису /8-9 кл. /; теоретичні та практичні методи навчання (аналіз синтаксичних форм, заміна одних форм іншими,

моделювання синтаксичних конструкцій, синтаксичний розбір). Методика роботи над пунктограмами.

Методика вивчення орфографії. Основні принципи методики навчання орфографії і зв'язок навчання орфографії з розвитком мовлення; зв'язок у вивченні орфографії української мови і російської мови. Методи і прийоми навчання орфографії: слово вчителя, бесіда, спостереження й аналіз мовних явищ, робота з підручником, метод, вправ. Види орфографічних вправ (списування, орфографічний розбір, робота з орфографічним словником). Диктанти у системі тренувальних вправ. Методика проведення пояснювальних і попереджувальних диктантів. Методика роботи над орфографічними помилками. Критерії і норми оцінювання диктантів.

Методика розвитку зв'язного мовлення в школі. Основні принципи розвитку зв'язного мовлення: єдність у розвитку мовлення і мислення, взаємозв'язок усного і писемного мовлення; зв'язок роботи з розвитку мовлення з вивченням граматики, орфографії, пунктуації, лексики і вивченням української літератури. Види робіт з розвитку зв'язного мовлення та методики їх проведення. Перекази і твори – основні види робіт з розвитку зв'язного мовлення. Види переказів за способом передачі, метою повідомлення, характером тестового матеріалу, залежно від докладності передачі змісту та методика проведення переказу. Норми оцінювання переказів. Твори, їх класифікація за метою проведення, формою передачі матеріалу, способом викладення думок /жанром/, місцем проведення, джерелом одержання матеріалу. Методика проведення твору. Норми оцінювання творів. Ознайомлення учнів з діловим та публіцистичним стилем мовлення. Перевірка робіт з розвитку зв'язного мовлення. Робота над помилками. Єдині вимоги до усного і писемного мовлення школярів.

Засвоєння елементів стилістики у процесі вивчення програмового матеріалу з мови. Поняття милозвучності мови під час вивчення фонетики (чергування у-в, і-й, спрощення, асиміляція, дисиміляція).

Структура уроку: актуалізація опорних знань учнів; мотивація навчальної діяльності, вивчення (сприймання) нового матеріалу, закріплення знань, формування вмінь і навичок, підведення підсумків; оцінювання, підготовка учнів до виконання домашнього завдання.

Планування уроків з мови. Аналіз уроків з мови. Шляхи підвищення продуктивності уроку з мови в сучасній школі.

Методика вивчення фонетики й орфоєпії. Зміст шкільного курсу вивчення фонетики й орфоєпії (спостереження над звуковим складом слів і їх вимова; визначення наголосу; виразне читання текстів; фонетичний розбір: особливості вивчення фонетики й орфоєпії української мови в школах з російською мовою викладання).

Методика вивчення лексики і фразеології. Значення й завдання вивчення лексики в школі. Робота над збагаченням словникового запасу. Методи вивчення лексики: слово вчителя, бесіда, спостереження над мовою, робота з підручником. Лексичний розбір.

Методика вивчення фразеології. Поняття фразеологічної одиниці. Система тренувальних вправ для засвоєння фразеології. Використання словників в процесі лексичної роботи.

Методика вивчення будови слова і словотвору. Зміст шкільного курсу про будову слова і словотвір та його значення. Визначення і усвідомлення важливих понять /корінь, суфікс, префікс, закінчення /. Методи і прийоми вивчення будови слова: наліз мовних явищ, спостереження над мовними явищами, система тренувальних вправ. Морфемний розбір. Поняття про словотвір. Твірна основа, способи словотворення. Різновиди морфологічного (префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний, основоскладання) і неморфологічного (злиття основ, перехід з однієї частини мови в іншу) словотвору. Система тренувальних вправ із словотвору. Словотвірний аналіз слова.

Методика вивчення частин мови. Значення й завдання вивчення частин мови. Наступність у вивченні частин мови в початкових і 5-7 класах. Методика вивчення загальних питань про частини мови (розповідь, бесіда, спостереження й аналіз мовних явищ). Теоретичні методи вивчення частин мови. Система тренувальних вправ як засіб вироблення граматичних умінь і навичок: розбір слова як частини мови, утворення різних форм змінюваних слів за допомогою словотвірних морфем, заміна одних форм іншими, спостереження над уживанням паралельних морфологічних форм тощо.

Методика вивчення синтаксису. Значення і місце занять з синтаксису у шкільному курсі мови.

Звукові повтори як засіб стилістичного увиразнення; робота над стилістичною сполучуваністю слів; стилістичною диференціацією слів. Стилiстична співвіднесеність слів; стилістичні функції самостійних і службових частин мови.

Стильова розбіжність синтаксичних одиниць; стилістична співвіднесеність синтаксичних конструкцій. Основні стилістичні вправи: розпізнавання і оцінювання стилістичного значення мовних засобів і співвіднесення їх із сферою використання; добирання лексичних синонімів, визначення значеннєвих та емоційних відтінків і співвіднесення їх з метою мовлення; стилістичний аналіз тексту; побудова тексту у відповідному стилі мовлення; удосконалення стилю написаного.

Словосполучення – не комунікативна одиниця синтаксису. Відмежування синтаксичних словосполучень від лексичних і фразеологічних. Типи синтаксичних відношень у словосполученні: атрибутивні, об'єктні, обставинні. Граматичні зв'язки слів у словосполученнях: узгодження, керування, прилягання.

Типи словосполучень за характером стрижневого слова. Речення як комунікативна одиниця мови і як основна синтаксична одиниця. Основні ознаки речення.

Класифікація речень за метою висловлювання. Речення стверджувальні і заперечні.

Двоскладні речення. Головні члени речення. Підмет і способи його вираження. Основні типи присудка: простий, складений іменний і складений дієслівний. Питання про складний присудок. Ускладнені форми присудка. Особливості узгодження простого і складного присудка з підметом. Тире на місці нульової зв'язки.

Односкладні речення. Означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові речення. Безособові речення. Інфінітивні речення. Номінативні речення. Способи вираження в кожному з названих односкладних речень головного члена та стилістичні функції таких речень.

Другорядні члени речення. Додаток прямий і непрямий. Способи вираження додатків.

Означення узгоджене і неузгоджене. Способи їх вираження.

Прикладка як особливий вид означення. Способи вираження прикладок.

Види обставин і способи їх вираження.

Типи неповних речень. Пунктуація в неповних реченнях. Відмежування неповних двоскладних речень від формально схожих з ними повних односкладних. Прямий і зворотний порядок слів у простому реченні. Однорідні члени речення. Засоби вираження однорідності. Особливості інтонації в реченнях з однорідними членами. Сполучники при однорідних членах речення. Однорідні і неоднорідні означення. Узагальнюючі слова при однорідних членах. Пунктуація в реченнях з однорідними членами. Стилiстичні особливості речень з однорідними членами.

Відокремлені другорядні члени речення. Поняття про відокремлення. Умови і причини відокремлених означень, прикладок, обставин, додатків. Пунктуація при відокремлених членах речення.

Вставні слова і словосполучення, їх класифікація за значенням. Вставні слова, словосполучення і речення.

Звертання і способи його вираження. Вокативні речення. Пунктуація при вставних і вставлених структурах, при звертаннях, а також у вокативних реченнях.

Стилiстична роль звертання.

Смислова та інтонаційна єдність частин складного речення. Основні засоби зв'язку частин складного речення.

Складносурядні речення, структурні особливості й засоби оформлення зв'язку між їх частинами. Різновиди складносурядних речень. Пунктуація в складносурядних реченнях.

Складнопідрядні речення, їх структурні особливості й засоби оформлення зв'язку між підрядною і головною частинами. Структурно-семантична класифікація складнопідрядних речень з підрядними різних видів.

Синонімія складнопідрядних речень з підрядними різних видів і простих речень з відокремленими другорядними членами.

Складнопідрядні речення з кількома підрядними. Супідрядність і послідовна підрядність. Речення з кількома підрядними мішаного типу. Пунктуація в складнопідрядних реченнях з кількома підрядними.

Основні різновиди складних речень із сурядністю і підрядністю. Пунктуація в таких синтаксичних конструкціях.

Безсполучникові складні речення, їх граматична природа і відмінність від сполучникових. Види безсполучникових складних речень і вираження у них синтаксичних відношень. Пунктуація в безсполучникових складних реченнях.

Період, його синтаксична природа і особливості інтонаційного оформлення. Пунктуація в періодах.

Надфразові єдності, граматичні способи їх організації та оформлення. Абзац.

Пряма і непряма мова. Зміна висловів з прямою мовою і словами автора на непряму мову. Пунктуація у реченнях з прямою мовою. Вільна непряма мова або невласне пряма мова.

Основи сучасної пунктуації. Система розділових знаків і і головні правила їх вживання. Використання розділових знаків із спеціальною стилістичною метою.

Рекомендована література

1. *Актуальні проблеми становлення і розвитку школи.* – К.: Наук. думка, 1992.
2. *Білоусенко П.І., Явір В.В. Проблемно-ситуативні завдання на уроках рідної мови.* – К.: Освіта, 1990.
3. *Біляєв О.М., Мельниченко В.Я., Пентиліук М.І., Передерій Г.Р., Рожило Л.П. Методика вивчення рідної мови в школі.* – К.: Рад. шк., 1987.
4. *Біляєв О, Симоненко Л., Скуратівський Л., Шелехова Г. Концепція навчання державної мови в школах України // Дивослово.* – 1996. – № 1.
5. *Ващуленко М.С. Удосконалення змісту і методики навчання рідної мови в 1-4 класах.* – К.: Рад. шк., 1991.
6. *Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови.* – К.: Наук. думка, 1995.
7. *Єрмоленко С., Мацько Л. Навчально-виховна концепція вивчення рідної (державної) мови // Дивослово.* – 1994. № 7.
8. *Олійник І.С., Іваненко В.К., Рожило Л.П., Скорик О.С. Методика навчання рідної мови в середній школі.* – К.: Вища шк., 1989.
9. *Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах: Програма для студентів спеціальності 7.010103 ПМСО. Українська мова і література факультетів української філології педагогічних університетів та інститутів /укладачі: С.О.Караман, М.І. Пентиліук.* – К.: «Ленвіт», 2007. – 24с.
10. *С.О.Караман Методика навчання української мови в гімназії.* – К.: «Ленвіт», 2000. – 286с.
11. *Караман С.О., Караман О.В. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина І. Синтаксис словосполучень. Синтаксис простих речень.* – 2-ге вид. – КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2007. – 276 с.

12. Караман С.О., Караман О.В., Дика Н.М. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина II. Синтаксис словосполучень. Синтаксис простих речень. – 2-ге вид. – КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2007. – 179 с.
13. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг. Фонетика. Орфоепія. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Стилїстика. Риторика. Завдання і вправи: Навчальний посібник – КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 4-е вид., 2007. – 132 с.
14. Караман С.О. Загальне мовознавство. Частина 1. Курс лекцій – 5-е видання, перероблене, доповнене. – К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2007. – 236с.
15. Педагогічні інновації у сучасній школі. Науково-методичний збірник. – К.: Освіта, 1994.
16. Плиско К.М. Організація навчання синтаксису в середній школі: Посібник для вчителя. – К.: Рад. шк., 1990.
17. Караман С.О., Караман О.В. Дика Н.М. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина I.-II Синтаксис словосполучень. Синтаксис простих речень. – 2-ге вид. перероб. і доп, – КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2009. – 304с.
18. Караман С.О., Караман О.В., Дика Н.М. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина III- IV Синтаксис словосполучень. Синтаксис простих речень. – 2-ге вид. перероб. і доп, – КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2009. –214с.
19. Караман С.О. Караман О.В. Культура усного і писемного мовлення. Практичні заняття з розділу (основні комунікативні ознаки досконалого мовлення) – К. КМПУ і.Б.Д.Грінченка, 2005. – 40с.
20. Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект): / Навч. посібник /. – Х.: Основа, 1995.
21. М. І. Пентиліюк, С. О. Караман, О.В. Караман, З. П. Бакум Практикум з методики навчання української мови / та ін. ; за ред. М. І. Пентиліюк – К. : Ленвіт, 2003. – 302 с. (автором розроблено методикy навчання фонетики, орфоепії та графіки в загальноосвітніх закладах, описано методи навчання пунктуації, подано теоретичні засади навчання орфографії). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України.

Загальна психологія

Специфіка психології як науки, її предмет та завдання. Історія становлення психології як науки. Сучасна система психологічних знань. Психіка, її функції та структура. Методи психології, їх характеристика. Свідомість, її функції, структура та фактори формування. Поняття про пізнання людиною дійсності, його рівні. Відчуття та сприймання як базові пізнавальні процеси. Пам'ять, теорії її функціонування, види та процеси. Мислення, його функції,

операції, види та форми. Мовлення, його функції та види. Уява, її види та форми. Увага як стан свідомості, її види та властивості. Феномен неухважності, його детермінація та симптоматика. Емоції та почуття, їх диференціація та види. Форми переживання емоційних станів людиною. Воля та вольова регуляція. Вольові дії та якості особистості. Поняття про індивіда, особистість та індивідуальність, їх диференціація. Структура особистості. Самосвідомість особистості, її функції та структура. Діяльність, її призначення та структура. Темперамент, його характеристики. Характер, його структура та механізми формування. Здібності, їх види, рівні розвитку та механізми формування.

Рекомендована література

1. *Загальна психологія: навч. підр. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: Форум, 2008.*
2. *Загальна психологія: навч. посіб. / За заг. ред. О.В. Скрипченка. – К.: Вища школа, 1999.*
3. *М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2001.*
4. *Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 3 кн. – 3-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1. Общесловыпсихологии.*
5. *Основи психології / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Вища школа, 1997.*
6. *Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інші. – К.: Либідь, 2000.*
7. *Сергеєнкова О.П. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасека. – К.: Центр учбової літератури, 2012.*

Вікова психологія

Вікова психологія як наукова галузь, її предмет, завдання та структура. Поняття про психічний розвиток людини, його особливості. Фактори та показники психічного розвитку людини. Вікова періодизація психічного розвитку людини. Критерії характеристики вікових періодів. Вікові кризи психічного розвитку, їх детермінація та симптоматика. Пренатальний розвиток та його вплив на психіку дитини. Психологічна характеристика новонародженого та немовляти. Розвиток психіки дитини в ранньому віці. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці. Психологічні особливості молодшого шкільного віку. Психічний розвиток підлітків. Формування особистості в юнацькому віці. Психологія раннього дорослого періоду. Функціонування психіки в середній дорослості. Психологічні особливості людей похилого віку.

Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / За ред. Скрипченка О.В. – К.: Просвіта, 2001.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.Г.Видра. – К.: Центр учбової літератури, 2011.
3. Заброцький М.М. Основи вікової психології: навч. посіб. / М.М. Заброцький. – Тернопіль: навчальна книга «Богдан», 2002.
4. Немов Р.С. Психологія: В 3 кн. – 3-е изд. – Кн.2: Психологія освіти. – М.: Владос, 1999.
5. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007.
6. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. - К.– Академвидав, 2009.
7. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасека. – К.: Центр учбової літератури, 2012.

II. Перевірка і оцінювання тестів

Тести перевіряються членами екзаменаційної комісії та екзаменаторами з фаху в день виконання.

Оцінка за 100-бальною системою становить суму балів за правильні відповіді.

№	Назва дисципліни	Бал за правильну відповідь	Кількість тестів	Загальний бал
1	Загальна педагогіка	2	10	20
2	Загальна та вікова психологія	2	10	20
3	Методика навчання українській мові	3	10	30
4	Методика навчання українській літературі	3	10	30
	Разом		40	100